

KVALITETSDEKLARATION

Politikernas trygghetsundersökning (PTU) 2019

Ämnesområde

Rättsväsende

Statistikområde

Kriminalstatistik

Produktkod

RV0108

Referenstid

Undersökningens frågor undersöker förhållanden under olika typer av tidsperioder, beroende på frågeavsnitt i enkäten. Här följer en sammanfattande beskrivning av de olika tidsperioder som gäller för de olika frågeavsnitten:

Bakgrundsförhållanden och det politiska förtroendeuppdraget

Detta avsnitt innehåller frågor med tre olika referensperioder:

- ända fram till tidpunkten för datainsamlingen
- förhållanden som råder vid svarstillfället
- föregående kalenderår (2018)

Utsatthet

Frågorna om utsatthet för brott utgår först från utsatthet någon gång, och därefter ställs uppföljningsfrågor om huruvida utsattheten skedde under det föregående kalenderåret (2018).

Fördjupning utsatthet

Referensperioden i detta avsnitt är det föregående kalenderåret (2018).

Oro, konsekvenser och andras utsatthet

Referensperioden i detta avsnitt är det föregående kalenderåret (2018).

Information och säkerhetsrutiner

I detta avsnitt löper referensperioden ända fram till tidpunkten för svarstillfället.

Observera att PTU ingår i den officiella statistiken från och med PTU 2019, det vill säga undersökningsåret 2018. I rapporten publiceras dock även motsvarande resultat från tidigare undersökningsomgångar (PTU 2013, PTU 2015 och PTU 2017), vilka är producerade utifrån samma kvalitetskrav.

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	3
1.2 Statistikens innehåll	3
1.2.1 Objekt och population	4
1.2.2 Variabler	4
1.2.3 Statistiska mått	7
1.2.4 Redovisningsgrupper	7
1.2.5 Referenstider	8
2 Tillförlitlighet	9
2.1 Tillförlitlighet totalt	9
2.2 Osäkerhetskällor	9
2.2.1 Urval	10
2.2.2 Ramtäckning	10
2.2.3 Mätning	10
2.2.4 Bortfall	11
2.2.5 Bearbetning	12
2.2.6 Modellantaganden	12
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	12
3 Aktualitet och punktlighet	13
3.1 Framställningstid	13
3.2 Frekvens	13
3.3 Punktlighet	13
4 Tillgänglighet och tydlighet	13
4.1 Tillgång till statistiken	13
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	13
4.3 Presentation	13
4.4 Dokumentation	14
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	14
5.1 Jämförbarhet över tid	14
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	14
5.3 Sam användbarhet i övrigt	14
5.4 Numerisk överensstämmelse	15
Allmänna uppgifter	15
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	15
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	15
C Bevarande och gallring	15
D Uppgiftsskyldighet	16
E EU-reglering och internationell rapportering	16
F Historik	16
G Kontaktuppgifter	16

Statistikens kvalitet

1 Relevans

Behovet av faktabaserad information om förtroendevalda personers utsatthet för brott är stort, eftersom denna typ av utsatthet i längden riskerar att bli ett hot mot demokratin. I detta sammanhang är Politikernas trygghetsundersökning (PTU) en viktig faktakälla, då det saknas andra större undersökningar av detta slag i Sverige. PTU kan även utgöra ett underlag för rättsväsendets arbete för att minska denna typ av brottslighet.

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Det främsta syftet med PTU 2019 är att mäta omfattningen och konsekvenserna av trakasserier, hot och våld som förtroendevalda utsätts för, just i egenskap av förtroendevalda. Detta är mycket värdefull kunskap eftersom det inte finns någon specifik brottskod som kan användas när ett brott skett mot en person på grund av att denne är politiskt förtroendevald. Resultaten ska också kunna användas för att studera utvecklingen över tid.

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick 2011 i uppdrag av regeringen att utforma en undersökning för att studera utsattheten bland förtroendevalda i Sverige. Undersökningen fick namnet Politikernas trygghetsundersökning (PTU). Därefter har Brå fått förnyat regeringsuppdrag för att upprepa undersökningen avseende år 2012, 2014, 2016 och 2018.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

PTU:s primära användare är regeringen och riksdagen, som underlag för beslut på nationell nivå. Även riksdagens säkerhetsenhet och regeringspartiernas säkerhetsansvariga använder sig av resultaten från undersökningen. Den används också av

- Polisens demokrati- och hatbrottsgrupper, som underlag för utredningsarbete och brottsförebyggande arbete
- Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), i deras arbete med att bland annat utbilda förtroendevalda runt om i landet i frågor som rör utsatthet för hot och våld samt säkerhetsfrågor
- Brottsoffermyndigheten, i deras arbete med att sprida kunskap till förtroendevalda om hur vanligt det är med utsatthet och var de som utsatts kan vända sig för stöd och hjälp
- statsvetenskapliga institutioner m.fl. vid olika universitet, för att följa utvecklingen och för initiering av forskning.

1.2 Statistikens innehåll

Redovisningen av utsattheten för brott och oro bland förtroendevalda, och dess konsekvenser, sker på individnivå vilket innebär att andelen förtroendevalda som uppger att de utsatts, känt oro eller uppgett att detta fått konsekvenser redovisas. När det gäller mer djupgående information om händelserna som skett redovisas dessa som andelen händelser.

1.2.1 Objekt och population

Undersökningen är en totalundersökning, där populationen är personer som var registrerade som ordinarie ledamöter i kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige och/eller riksdag i Valmyndighetens register "Nuvarande ledamöter" den 30 november 2018. Ledamöter i regeringen ingår inte i undersökningen, eftersom det är en mycket liten grupp, som i många avseenden skiljer sig från övriga förtroendevalda. På grund av att gruppen är så pass liten hade den inte varit möjlig att särredovisa i resultaten.

1.2.2 Variabler

Nedan följer en lista på de variabler som finns i PTU 2019.

Registervariabler – inhämtas från befintliga register hos Valmyndigheten

Valtyp (kommun, landsting, riksdag)

Län

Kommun

Partitillhörighet

Datum för tillträde

Kön (juridiskt)

Födelseår

Processdata, urvalsinformation, vikter

SCB-id

Kalibreringsvikt

Svarsdatum

Svar via webb-/postenkät

Ledamot både i riksdag och i fullmäktige/endast i riksdag

Frågeformulär

Bakgrundvariabler

Tid som ledamot

Uppdragets omfattning under det föregående året

Vilka politiska förtroendeuppdrag respondenten har

I vilken utsträckning respondenten var omskriven eller omtalad i medier under det föregående året

I vilken utsträckning respondenten var aktiv på internet eller sociala medier under det föregående året

I vilken utsträckning respondenten är känd av allmänheten

Född i Sverige eller ej

Föräldrar födda i Sverige eller ej

Vem/vilka respondenten delar bostad med

Utsatthet för våld, skadegörelse och stöld

Utsatt för slag, spark eller liknande någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för knuff eller liknande någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för våld med vapen någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för anlagd brand/sprängning någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för klotter någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för stöld någon gång

Utsatt det föregående året
Utsatt för annan form av skadegörelse någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för annan form av våld någon gång
Utsatt det föregående året
Antal händelser det föregående året
Vilken var den senaste händelsen

Uppföljningsfrågor senaste händelsen

Vilken månad skedde senaste händelsen
Koppling till valrörelsen
Vilken valrörelse/vilka valrörelser
Antal förövare
Kön på förövare
Ålder på förövare
Skador som ledde till behov av sjukvård
Om förövaren var beväpnad
Hur händelsen uppfattades
Tidigare utsatt av samma förövare
Kände förövaren sedan tidigare
Hur förövaren uppfattades
Uppfattade förövaren som medlem i någon grupp
Vad förövaren uppfattades vilja uppnå
Förknippade händelsen med något
Sammanhang då händelsen inträffade
Varit i kontakt med polisen
Polisanmält händelsen
Om ja, erfarenheter av polisen
Om nej, främsta skäl till att polisanmälan inte gjordes
Rapporterat händelsen till annan än polisen
Behov av stöd eller hjälp
Fått stöd eller hjälp
Fått stöd eller hjälp av vem

Utsatthet för hot och trakasserier

Utsatt för hotfullt uttalande öga mot öga någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hotfullt telefonsamtal någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hotfullt sms/mms någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hotfullt brev/vykort någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hotfullt e-post någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hot/påhopp via sociala medier någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för kapat internetkonto (eller att någon skapat falskt konto) någon gång
Utsatt det föregående året
Blivit uthängd på internet någon gång
Utsatt det föregående året
Blivit uthängd på affisch/flygblad någon gång

Utsatt det föregående året
Fått oönskad vara beställd i sitt namn någon gång
Utsatt det föregående året
Fått hotfull "gåva" någon gång
Utsatt det föregående året
Blivit olovligen fotograferad/filmad någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för falska anmälningar någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för annan hotfull händelse någon gång
Utsatt det föregående året
Antal händelser det föregående året
Vilken var den senaste händelsen

Uppföljningsfrågor senaste händelsen

Vilken månad skedde senaste händelsen

Koppling till valrörelsen

Vilken valrörelse/vilka valrörelser

Mot vem eller vad riktades händelsen

Antal förövare

Kön på förövare

Ålder på förövare

Hur händelsen uppfattades

Tidigare utsatt av samma förövare

Kände förövaren sedan tidigare

Hur förövaren uppfattades

Uppfattade förövaren som medlem i någon grupp

Vad förövaren uppfattades vilja uppnå

Förknippade händelsen med något

Sammanhang då händelsen inträffade

Varit i kontakt med polisen

Polisanmält händelsen

Om ja, erfarenheter av polisen

Om nej, främsta skäl till att polisanmälan inte gjordes

Rapporterat händelsen till annan än polisen

Behov av stöd eller hjälp

Fått stöd eller hjälp

Fått stöd eller hjälp av vem

Utsatthet för korruptionsförsök

Utsatt för ett opassande erbjudande om gåva eller tjänst någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för att en bekant försökt utnyttja relationen någon gång

Utsatt det föregående året

Antal händelser det föregående året

Vilken var den senaste händelsen

Uppföljningsfrågor senaste händelsen

Typ av opassande erbjudande

Vad personen uppfattades vilja uppnå

Polisanmält det opassande erbjudandet
Relation till den person som försökt utnyttja relationen
Vad personen uppfattades vilja uppnå
Polisanmält händelsen

Frågor om den totala utsattheten under det föregående året

Utsattheten värre under någon månad

Om ja, vilken månad

Kan utsattheten vara ett hatbrott

Förekomst av muntligt, skriftligt eller fysiskt angrepp av sexuell karaktär

Vidtagna säkerhetsåtgärder

Påverkan på privatlivet

Oro för brott samt konsekvenser och frågor om andras utsatthet under det föregående året

Anhörig utsatt på grund av det politiska uppdraget

Känner någon annan förtroendevald som utsatts p.g.a. sitt uppdrag

Känner någon annan förtroendevald som utsatts för korruptionsförsök p.g.a. sitt uppdrag

Oro över att själv utsättas, eller att någon anhörig ska utsättas

Konsekvenser av utsatthet och/eller oro

Information om säkerhetsrutiner

Kännedom om handlingsplan

Kännedom om säkerhetsansvarig att vända sig till

1.2.3 Statistiska mått

Beräkningarna i rapporten är andelar av den totala populationen förtroendevalda i kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige och riksdag, uppdelade på kön. Procentandelar används vid jämförelser mellan grupper. Avrundningen av procenttal innebär i vissa fall att svarsandelarna inte summerar till exakt 100 procent.

I resultatredovisningen används ibland sammanslagningar av frågor. Ett exempel på detta är redovisningen av total andel utsatta under det föregående året, som är en sammanslagning av kategorierna hot och trakasserier samt våld, skadegörelse och stöld.

1.2.4 Redovisningsgrupper

Samtliga resultat i rapporten presenteras uppdelat på kön. Utöver nedan nämnda redovisningsgrupper används även län och polisregion som redovisningsgrupper vid redovisningen av total utsatthet under föregående år.

Redovisningsgrupperna ålder, svensk/utländsk bakgrund, kommungrupp, län, politisk församling, partitillhörighet och polisregion används vid redovisningen av andel utsatta under det föregående året, totalt och uppdelat på kön. Redovisningsgrupperna politisk församling, partitillhörighet och polisregion används även i fördjupningskapitlet om utsatthet.

Kön¹

¹ Uppgifter om kön avser juridiskt kön.

Män
Kvinnor

Ålder

Sex kategorier:
29 år och yngre
30–39 år
40–49 år
50–59 år
60–69 år
70 år och äldre

Svensk/utländsk bakgrund

Svenskfödda med minst en förälder svenskfödd
Utrikesfödda, eller svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda

Politisk församling

Kommunfullmäktige
Landsstingsfullmäktige
Riksdag

Partitillhörighet

Centerpartiet
Kristdemokraterna
Liberalerna
Moderaterna
Miljöpartiet
Socialdemokraterna
Sverigedemokraterna
Vänsterpartiet
Övriga partier

Kommungrupp

Storstäder
Pendlingskommun nära storstad
Större stad
Pendlingskommun nära större stad
Lågpendlingskommun nära större stad
Mindre stad/tätort
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort
Landsbygdskommun
Landsbygdskommun med besöksnäring

1.2.5 Referenstider

Undersökningen använder olika tidsperioder beroende på frågeavsnitt i enkäten.

Bakgrundsförhållanden och det politiska förtroendeuppdraget

Detta avsnitt innehåller frågor med tre olika referensperioder:

- För frågan om hur länge respondenten sammanlagt innehaft förtroendeuppdrag löper referensperioden ända fram till tidpunkten för datainsamlingen.
- För frågorna om vem respondenten delar bostad med och om i vilken utsträckning respondenten bedömer att hen är känd bland allmänheten avses de förhållanden som råder vid svarstillfället.

- För frågorna om i vilken omfattning respondenten utövade sitt politiska uppdrag, vilka politiska uppdrag hen har, i vilken utsträckning respondenten blivit omskriven eller omtalad i medier och i vilken utsträckning respondenten själv varit aktiv på internet och sociala medier är referensperioden det föregående kalenderåret (2018).

Utsatthet

Frågorna om utsatthet för brott utgår först från utsatthet någon gång, och därefter ställs uppföljningsfrågor om huruvida utsattheten skedde under det föregående kalenderåret (2018).

Fördjupning utsatthet

Referensperioden i detta avsnitt är det föregående kalenderåret (2018).

Oro, konsekvenser och andras utsatthet

Referensperioden i detta avsnitt är det föregående kalenderåret (2018).

Information och säkerhetsrutiner

I detta avsnitt löper referensperioden ända fram till tidpunkten för svarstillfället.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Politikernas trygghetsundersökning är en totalundersökning bland samtliga ordinarie ledamöter i kommun- och landstingsfullmäktige och i riksdagen. Majoriteten av de förtroendevalda i Sverige är så kallade fritidspolitiker, vilket innebär att man ägnar sig åt politik vid sidan av sitt vanliga arbete och att det endast utgår ett litet arvode (om något alls). Enligt SCB har endast 4 procent i kommunerna hel- eller deltidsarvode, medan motsvarande siffra i landstingen är 7 procent.² Även i PTU 2019 utövar majoriteten av de förtroendevalda sina uppdrag på fritiden (75 procent), knappt 16 procent på deltid och knappt 10 procent på heltid. Att det i PTU är en överrepresentation av förtroendevalda med del- och heltidsuppdrag beror på att endast de som är ordinarie ledamöter i fullmäktige och riksdag tillfrågas om att medverka i undersökningen.

Att undersökningens population endast omfattar ledamöter i fullmäktigeförsamlingar och i riksdagen innebär att den främst fångar upp utsatthet hos den grupp förtroendevalda som har ett tydligt politiskt uppdrag av lite större omfattning, och den reflekterar inte nödvändigtvis utsatthet bland den stora gruppen förtroendevalda med mindre omfattande uppdrag. De förtroendevalda som inte ingår i PTU är de som inte är ordinarie ledamöter i fullmäktige eller riksdag. Dessa motsvarar ungefär två tredjedelar av alla politiskt förtroendevalda i Sverige.

Det är troligt att politiker i fullmäktige och riksdag utsätts i större utsträckning än politiker som inte ingår i fullmäktige eller riksdag. Om så är fallet kan resultaten inte helt generaliseras till alla politiskt förtroendevalda. Sammanfattningsvis representerar dock de cirka 8 000 förtroendevalda som besvarat frågorna i PTU 2019 gruppen ordinarie ledamöter i fullmäktige och riksdag mycket väl.

2.2 Osäkerhetskällor

I enkätundersökningar är mätfel ofta den felkälla som har störst betydelse, något som huvudsakligen orsakas av frågeformulärets utformning, av omständigheter vid

² Statistiska centralbyrån, SCB (2016). *Förtroendevalda i kommuner och landsting 2015*. Demokratistatistisk rapport nr 22. Örebro: Statistiska centralbyrån.

svarstillfället eller av respondenten, och de kan leda till såväl över- som underskattningar i resultaten. I denna undersökning bedöms det huvudsakliga problemet med mätfel vara respondentens vilja och möjlighet att lämna rättvisande svar. Det kan vara svårt att minnas exakt när en händelse ägde rum, och därigenom kan händelser som inte borde vara med i undersökningen ändå rapporteras.

Vid tolkning av resultaten är det viktigt att ha i åtanke att undersökningen lämpar sig bättre för att studera utvecklingen över tid och jämföra olika grupper med förtroendevalda än för att skatta exakta nivåer av utsatthet bland förtroendevalda.

2.2.1 Urval

Då PTU är en totalundersökningen bidrar inte denna källa till osäkerhet i statistiken.

2.2.2 Ramtäckning

Politikernas trygghetsundersökning är en totalundersökning där samtliga ledamöter i kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige och riksdag ingår. Populationen utgörs av Valmyndighetens register Nuvarande ledamöter. I registret finns cirka 14 000 förtroendevalda. PTU 2019 baseras på uppgifter om de ledamöter som var registrerade i registret den 30 november 2018.

Registret baseras på de uppdrag som finns inom fullmäktige i kommun, landsting, region och riksdag. En ledamot som har förtroendeuppdrag i mer än en politisk församling kan därför förekomma flera gånger i registret. Varje ledamot ska dock bara förekomma en gång i undersökningen, varför dubletter rensas ut. Inte heller ledamöter i regeringen³, ledamöter med skyddad identitet eller ledamöter boende utomlands inkluderas i undersökningen. Totalt uppgick rampopulationen i PTU 2019 till 13 772 ordinarie ledamöter i kommun-, landstings- och regionfullmäktige och i riksdagen.

Syftet med undersökningen är att ta fram statistiska uppgifter om utsatthet för olika typer av hot och trakasserier samt olika typer av våld, skadegörelse och stöld bland förtroendevalda med uppdrag i kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige och/eller i riksdagen.

Vid varje undersökning identifieras ett mindre antal individer i urvalet som övertäckning, det vill säga personer som inte ska ingå i urvalet eftersom de exempelvis har flyttat utomlands eller avlidit. I PTU 2019 utgjordes övertäckningen av sex personer. Då det handlar om endast några enskilda individer i varje undersökning, bedöms täckningsfelet vara försumbart i denna undersökning.

2.2.3 Mätning

PTU är en totalundersökning som bygger på webb- och postenkäter. De huvudsakliga problemen för resultatens tillförlitlighet gäller de tillfrågades förmåga och vilja att lämna sanna svar. Risken finns för såväl över- som underrapportering.

Det kan förekomma att respondenter väljer att lämna tillrättalagda svar, som antas vara "socialt önskvärda", exempelvis på frågor om huruvida en polisanmälan gjorts eller ej.

³ Ledamöter i regeringen ingår inte i undersökningen eftersom det är en mycket liten grupp, som i många avseenden skiljer sig från övriga förtroendevalda. På grund av att gruppen är så pass liten hade den inte varit möjlig att särredovisa i resultaten.

Att brottsändelser över- eller underrapporteras kan också bero på svårigheten att bedöma om händelsen har att göra med den utsattes förtroendeuppdrag. En del händelser som rapporteras kanske inte hade någon koppling till förtroendeuppdraget, medan andra händelser, som borde ha rapporterats, i stället bortförklaras som "busstreck" eller som att de skett av en slump.

Ett annat problem för validiteten i undersökningen kan tänkas uppstå om de förtroendevalda inte enbart svarar i egenskap av enskilda individer, utan främst som representanter för ett politiskt parti, det vill säga att de tar hänsyn till hur deras svar kan påverka bilden av partiet. Vissa kanske avstår från att rapportera utsatthet av rädsla för att skrämja bort potentiella nya medlemmar och i förlängningen kanske även väljare. Det kan också handla om att rapportera utsatthet i större utsträckning för att förstärka bilden av sitt parti som utsatt.

Händelser kan också placeras fel i tiden, det vill säga att respondenterna felaktigt inkluderar händelser som inträffade före eller efter referensperioden (den så kallade teleskopeffekten), eller exkluderar händelser som egentligen inträffat under referensperioden. I PTU efterfrågas utsatthet under det föregående kalenderåret. Att datainsamlingen genomförs under den första hälften av året minskar risken för felrapportering jämfört med om den hade genomförts vid ett senare tillfälle under året, längre från referensperioden. Det bör dock noteras att frågor i undersökningen kan gälla händelser som inträffade upp till 16 månader före undersökningstillfället.

Det primära syftet med undersökningen är inte att exakt beräkna antalet händelser som de förtroendevalda utsätts för, utan att få en bild av hur utsattheten ser ut i olika grupper av förtroendevalda och hur den utvecklas över tid.

Alla som medverkat i undersökningen genom postenkäten har kunnat svara på frågor som enligt instruktionerna bara ska besvaras av vissa. I dessa fall har de överflödiga svaren exkluderats, eftersom enkäten i så stor utsträckning som möjligt ska följa strukturen för webbenkäten, där detta sköts automatiskt.

2.2.4 Bortfall

Externt bortfall

Undersökningar av detta slag är alltid förknippade med ett visst externt bortfall, det vill säga utvalda personer som inte vill eller kan medverka i undersökningen. Externt bortfall är problematiskt om det finns skäl att tro att det är en viss typ av personer i den undersökta populationen som väljer att inte svara, eftersom resultaten då blir missvisande. Ju fler som deltar i undersökningen, desto mindre blir utrymmet för fel som beror på slumpen. Det totala bortfallet för datainsamlingen 2019 uppgår till 40,9 procent av populationen. Det motsvarar en svarsfrekvens på 59,1 procent. Av de svarande var det 82,6 procent som svarade via webbenkät och 17,4 procent som svarade via postenkät.

Internt bortfall

Frågeundersökningar drabbas även av internt (eller partiellt) bortfall, vilket innebär att en person som valt att medverka i undersökningen inte besvarar alla frågor som ställs. I enkätundersökningar karaktäriseras det interna bortfallet av att svar på vissa frågor helt utelämnas.

För PTU 2019 var det interna bortfallet minimalt i webbenkäten, eftersom den innehåller flera så kallade logiska kontroller. Detta innebär att det krävs svar för att gå vidare till nästa fråga, och respondenten påminns om att besvara obesvarade frågor. Det lilla interna bortfall som ändå uppstått i webbenkäten beror på att vissa frågor inte har

logiska kontroller och det är därför möjligt att hoppa över frågan, eller att det är en så kallad fritextfråga som inte heller styrs av samma logiska kontroller. I postenkäten tillkommer ett internt bortfall för de frågor som fyllts i på ett motstridigt sätt (till exempel att två svarsalternativ markerats trots att endast ett efterfrågats) eller att frågan inte fyllts i alls, medvetet eller omedvetet. Detta interna bortfall kan dock bara påverka undersökningens tillförlitlighet marginellt, eftersom de som svarat via postenkät endast utgör 17,4 procent av de svarande totalt sett.

2.2.5 Bearbetning

Materialet kontrolleras med avseende på frekvenser (det vill säga att svarsandelarna är rimliga) och logik (att de frågor som ställts har besvarats). Därefter har logiska rättningar gjorts när det gäller postenkätdata. Data för PTU 2019 håller hög kvalitet och endast ett fåtal typer av rättningar har varit nödvändiga.

Antalet hopp i postenkäten har begränsats, men går inte helt att bortse ifrån. I postenkäten besvaras ibland uppföljningsfrågor som inte ska besvaras enligt föregående hoppinstruktion. Detta har rättats genom logiska rensningar eftersom postenkäten ska följa samma struktur som webbenkäten, där dessa hopp sker automatiskt. Det kan också handla om att respondenten inte svarar alls på huvudfrågan men ändå svarar på uppföljningsfrågorna, och i vissa fall rättas då huvudfrågan utifrån följdfrågan.

Totalt hade 26 personer besvarat 15 frågor eller färre i enkäten, vilket innebar att det interna bortfallet för dessa individer var mycket stort. Dessa respondenter exkluderades därför från undersökningen.

De respondenter som inte svarat alls på frågorna om utsatthet för olika typer av händelser betraktas som bortfall.

Även respondenter som besvarat endast några av frågorna om utsatthet kan komma att betraktas som bortfall när det gäller andelen utsatta totalt sett. Detta gäller om de på frågor om vissa brottshändelser svarat att de inte utsatts, samtidigt som de valt att inte besvara frågor om andra brottshändelser, eftersom det då inte är möjligt att avgöra om de utsatts överhuvudtaget. Totalt saknades uppgifter om utsatthet för 49 förtroendevalda (0,6 procent).

I de fall där respondenterna har angett att de blivit utsatta för minst en händelse, går det däremot att fastställa att de har blivit utsatta, även om det inte finns svar för alla händelser. Dessa respondenter har då fått värdet "Ja" på den konstruerade variabeln gällande total utsatthet under det föregående året.

Kontrollerna av materialet visar att frågeformulärets innehåll och uppbyggnad fungerar väl i linje med undersökningens syfte.

2.2.6 Modellantaganden

Ej relevant.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Ej relevant.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Det färdiga datasetet inklusive vikter och konstruerade variabler föreligger cirka fem veckor efter avslutad datainsamling. Publicering av resultaten sker cirka sex månader efter avslutad datainsamling.

3.2 Frekvens

Undersökningen genomförs på uppdrag av regeringen. För de senaste fyra undersökningsomgångarna har uppdraget inkommit till Brå vartannat år.

3.3 Punktlighet

Resultaten från PTU 2019 publiceras i två delar:

- Huvudrapporten för PTU 2019, med resultat från samtliga frågeområden, publiceras den 6 november 2019.
- Även den tekniska rapporten för PTU 2019 publiceras den 6 november 2019.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Brå publicerar resultaten från PTU 2019 så snart som möjligt efter att undersökningen genomförts. Huvudrapporten, som belyser resultaten från samtliga frågeområden i undersökningen, ges ut vartannat år. I anslutning till huvudrapporten publiceras även den tekniska rapporten, med fokus på undersökningens genomförande och kvalitet. Samtliga resultat som Brå publicerar från undersökningen presenteras på Brås webbplats.⁴ Vissa publikationer ges också ut i tryckt form och kan då beställas via webbplatsen, alternativt via Juridiks kundservice⁵ eller laddas ned som pdf från Brås webbplats. Huvudrapporten ges ut i tryckt form, medan den tekniska rapporten enbart är en webbpublikation.

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

Materialet från PTU 2019 är tillgängligt för forskning och beställning av specialanpassad statistik, från det datum då resultaten för respektive år publicerats. Utlämnande kan ske efter prövning i forskningsetisk nämnd och sekretessprövning.

4.3 Presentation

Den årliga rapporten för Politikernas trygghetsundersökning innehåller presentation av resultaten i tabeller och diagram, tillsammans med tolkningar och metodrelaterade kommentarer.

Pressmeddelande skickas ut i samband med att statistiken publiceras.

⁴ www.bra.se

⁵ Norstedts Juridik, 106 47 Stockholm. Telefon 08-598 191 90. E-mail kundservice@nj.se.

På Brås webbplats (www.bra.se) presenteras statistik från PTU 2019 på statistiksidorna i pdf-format.

4.4 Dokumentation

Dokumentation om PTU 2019 finns i olika typer av arbetsmaterial och i den tekniska rapporten.

5 Jämförbarhet och sam användbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Den första kartläggningen av hot och våld mot förtroendevalda som Brå gjorde (PTU 2012) är att betrakta som en fullskalig pilotstudie, där metod och frågor testades. Datainsamlingen genomfördes av Brå och handlade om utsatthet under 2011. Med PTU 2012 som underlag utformades sedan webb- och postenkäterna inför PTU 2013. Från och med PTU 2013 har undersökningen genomförts av SCB, och i princip samma frågeformulär har använts varje år.

Då PTU 2012 är att betrakta som en fullskalig pilotstudie görs inga jämförelser mellan den undersökningen och de undersökningar som sedan följt. Däremot görs jämförelser mellan de fyra efterföljande undersökningarna PTU 2013, PTU 2015, PTU 2017 och PTU 2019. Vid jämförelser över tid är det dock mycket viktigt att ha i åtanke att PTU 2015 och PTU 2019 rör händelser under valåren 2014 respektive 2018, medan PTU 2013 och PTU 2017 rör de mellanliggande åren 2012 respektive 2016.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Jämförbarheten i resultat mellan redovisningsgrupperna bedöms vara mycket god.

5.3 Sam användbarhet i övrigt

Endast ett fåtal andra nationella undersökningar av förtroendevaldas utsatthet har genomförts i Sverige. Dessa undersökningar kan dock inte jämföras med PTU eller användas för att följa utvecklingen över tid, eftersom de utgått från olika populationer, undersökningsmetoder, definitioner och olika referensperioder. PTU är också den enda undersökningen som genomförs regelbundet för att följa utvecklingen över tid. Nedan nämns två undersökningar som genomförts.

Ett hot mot demokratin

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genomförde 2004 en enkätundersökning om utsatthet bland ordförande i kommunstyrelser och kommunfullmäktige, i facknämnder och i kommun- och stadsdelsnämnder. Även presidier (ordförande och vice ordförande) i styrelser och nämnder i samtliga landsting tillfrågades. Undersökningen genomfördes med hjälp av postenkäter, och referensperioden var de senaste 18 månaderna. Då insamlingsförfarandet och frågeformuläret inte är detsamma som i PTU, och referensperioden inte är densamma, är det inte lämpligt att göra jämförelser mellan resultaten i SKL:s studie och i PTU.

Jakten på makten – SOU 2006:46

Inom ramen för den statliga utredningen *Jakten på makten* genomfördes en enkätundersökning om utsatthet bland samtliga riksdagsledamöter och ett urval av

ordinarie ledamöter i landets landstings- och kommunfullmäktigeförsamlingar. Undersökningen genomfördes med hjälp av postenkäter, och referensperioden omfattade fyra valperioder förutom den som pågick när undersökningen genomfördes. Då insamlingsförfarandet och frågeformuläret inte är detsamma som i PTU, och referensperioden inte är densamma, är det inte lämpligt att göra jämförelser mellan resultaten i den statliga utredningen och i PTU.

5.4 Numerisk överensstämmelse

Ej relevant.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

PTU 2019 ingår i Sveriges officiella statistik. I huvudrapporten publiceras dock även motsvarande statistik från tidigare undersökningsomgångar (PTU 2013, PTU 2015 och PTU 2017) även om dessa inte är officiell statistik. Resultaten från de tidigare mätillfällena är dock producerade utifrån samma kvalitetskrav.

För statistik som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) gäller särskilda regler för kvalitet och tillgänglighet, se lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken och Statistiska centralbyråns föreskrifter (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vid behandling av personuppgifter gäller reglerna i EU:s dataskyddsförordning (GDPR)⁶, i den ursprungliga lydelsen, och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

Inom statistikområdet finns också särskilda regler i lagen (2001:99) om den officiella statistiken och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

C Bevarande och gallring

PTU genomförs av SCB, som ansvarar för arkivering och gallring av material som har framställts av SCB med anledning av uppdraget och som är allmänna handlingar. Enligt 19 § lagen (2001:99) om den officiella statistiken ska personuppgifter gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. SCB gallrar personuppgifter tre månader efter uppdragets slutförande. Övrigt undersökningsspecifikt material gallras 24 månader efter att datamaterialet levererats till Brå. De fysiska postenkäterna gallras av SCB efter sex månader. SCB levererar inscannade bilder av samtliga postenkäter till Brå, som sedan gallrar dessa

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

efter ett år.

D Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet till denna statistik föreligger inte.

E EU-reglering och internationell rapportering

Ingen EU-reglering berör PTU.

F Historik

PTU genomfördes första gången 2012 (undersökningen benämns PTU 2012), då utsatthet under 2011 studerades. Den undersökningen är att betrakta som en fullskalig pilotstudie, där metod och frågor testades. Med den undersökningen som underlag omarbetades sedan webb- och postenkäten inför PTU 2013.

I och med att PTU 2012 ses som pilotstudie gör Brå inga jämförelser, av vare sig metod eller resultat, mellan den och de rapporter som sedan följt. Däremot görs jämförelser mellan de fyra efterföljande undersökningarna (PTU 2013, PTU 2015, PTU 2017 och PTU 2019).

Vid jämförelser över tid är det dock mycket viktigt att ha i åtanke att PTU 2015 och PTU 2019 rör händelser under valåren 2014 respektive 2018, medan PTU 2013 och PTU 2017 rör de mellanliggande åren 2012 respektive 2016.

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Brottsförebyggande rådet (Brå)
Kontaktinformation	Anna Gavell Frenzel
E-post	anna.gavell.frenzel@bra.se
Telefon	08-527 58 431